

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Delegatura w Warszawie

LWA.410.019.01.2019

Zarząd

InterRisk

Towarzystwo Ubezpieczeń S.A.

Vienna Insurance Group

**ul. Noakowskiego 22,
00-668 Warszawa**

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

P/19/047 Wsparanie środkami publicznymi systemu ubezpieczeń rolniczych.

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Delegatura w Warszawie

ul. Filtrowa 57, 02-056 Warszawa

T +48 22 444 57 72, F +48 22 444 57 62

lwa@nik.gov.pl

Adres korespondencyjny: Skr. poczt. P-14, 00-950 Warszawa 1

I. Dane identyfikacyjne

Jednostka kontrolowana	InterRisk Towarzystwo Ubezpieczeń Spółka Akcyjna Vienna Insurance Group ¹ , ul. Noakowskiego 22, 00-668 Warszawa.
Kierownik jednostki kontrolowanej	Zarząd Zakładu Ubezpieczeń ² : <ul style="list-style-type: none">– Piotr Narloch – Prezes Zarządu od 21 stycznia 2014 r.,– Józef Winiarski – Wiceprezes Zarządu od 16 kwietnia 2008 r.,– Włodzimierz Wasiak – Członek Zarządu od 26 kwietnia 2013 r.,– Katarzyna Lidia Grześkowiak – Członek Zarządu od 19 czerwca 2013 r.,– Martin Stenitzer – Członek Zarządu od 9 czerwca 2018 r.,– Daniel Kaliszuk – Członek Zarządu od 9 czerwca 2018 r. W okresie od 22 września 2016 r. do 19 stycznia 2018 r. Członkiem Zarządu InterRisk był również Piotr Karda. Organem uprawnionym ³ do reprezentowania Zakładu Ubezpieczeń jest Zarząd, natomiast do składania oświadczeń woli w imieniu InterRisk uprawnieni są dwaj członkowie Zarządu działający łącznie lub jeden członek zarządu łącznie z prokurentem ⁴ .
Zakres przedmiotowy kontroli	Prawidłowość zawarcia i rozliczenia umów z Ministrem Rolnictwa i Rozwoju Wsi w sprawie dopłat do ubezpieczeń upraw i zwierząt gospodarskich.
Okres objęty kontrolą	Od 1 stycznia 2017 r. do 30 czerwca 2019 r. Dla realizacji celów kontroli badaniem objęto zagadnienia z okresu wcześniejszego, mające istotny wpływ na działalność objętą kontrolą, a także zdarzenia, które wystąpiły do dnia zakończenia czynności kontrolnych.
Podstawa prawna podjęcia kontroli	Art. 2 ust. 3 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli ⁵ .
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli, Delegatura w Warszawie.
Kontrolerzy	1. Marcin Mirończuk, Główny specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LWA/145/2019 z dnia 12 września 2019 r. 2. Olga Tworek, Specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LWA/146/2019 z dnia 12 września 2019 r. (akta kontroli: tom I str. 1-141)

II. Ocena ogólna⁶ kontrolowanej działalności

OCENA OGÓLNA	InterRisk prawidłowo realizował umowy zawarte z Ministrem Rolnictwa i Rozwoju Wsi ⁷ w sprawie dopłat do ubezpieczeń upraw.
Uzasadnienie oceny ogólnej	Oferty Zakładu Ubezpieczeń, o których mowa w art. 9 ust. 4 ustawy z dnia 7 lipca 2005 r. o ubezpieczeniach upraw rolnych i zwierząt gospodarskich ⁸ , zostały złożone Ministrowi RiRW terminowo i zawierały elementy wymagane art. 9 ust. 4 pkt. 1-4 i 6-10 tej ustawy. Zawarte na ich podstawie [...] umowy w sprawie dopłat

¹ Dalej: InterRisk, Zakład Ubezpieczeń lub Ubezpieczyciel.

² Zgodnie z odpisem pełnym z Krajowego Rejestru Sądowego (dalej: KRS) z dnia 27 września 2016 r. oraz informacją odpowiadającą odpisowi pełnemu z KRS z dnia 12 listopada 2019 r.

³ Zgodnie z danymi z KRS.

⁴ W okresie objętym kontrolą prokurentem była Karolina Janina Małolepsza – prokura łączna od dnia 13 października 2010 r.

⁵ Dz. U. z 2019 r. poz. 489, ze zm. dalej: ustawa o NIK.

⁶ Najwyższa Izba Kontroli formułuje ocenę ogólną jako ocenę pozytywną, ocenę negatywną albo ocenę w formie opisowej.

⁷ Dalej: Minister RiRW.

⁸ Dz. U. z 2019 r., poz. 477, ze zm. dalej: ustawa o ubezpieczeniach.

⁹ Na podstawie art. 5 ust. 2 ustawy z dnia 6 września 2001 r. o dostępie do informacji publicznej (Dz. U. z 2019 r. poz. 1429, ze zm.) i art. 11 ust. 4 ustawy z dnia 16 kwietnia 1993 r. o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji (Dz. U. z 2019 r. poz. 1010 ze zm.) NIK wyłączyła jawność informacji w interesie przedsiębiorcy tj. InterRisk Towarzystwo Ubezpieczeń S.A..

do składek z tytułu zawarcia umów ubezpieczenia upraw rolnych od ryzyk, wymienionych w ustawie o ubezpieczeniach, przewidywały dotacje do składek w łącznej wysokości [...]10.

W okresie objętym kontrolą InterRisk zawarł [...]11 umów ubezpieczenia upraw rolnych z dopłatami do składek ubezpieczeniowych w łącznej wysokości [...]12. Dopłaty do składek naliczono prawidłowo, a wnioski o wypłatę dotacji na dopłaty do składek opracowano i przekazywano do MRiRW w trybie i na zasadach określonych w art. 7 ust. 2-4 ustawy o ubezpieczeniach. Nadmiernie pobraną kwotę dotacji [...]13 zwrócono Ministerstwu Rolnictwa i Rozwoju Wsi14. Stosowne sprawozdania rzeczowe i finansowe oraz rozliczenia końcowe dotacji składano po [...]15 realizacji umowy.

Podczas szacowania szkód powstałych w uprawach objętych ww. ochroną ubezpieczeniową, zgodnie z art. 37 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady UE nr 1305/2013 w sprawie wsparcia rozwoju obszarów wiejskich przez Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW) i uchylającego rozporządzenie Rady (WE) nr 1698/200516, stosowano metody, pozwalające określić rzeczywiste straty. Złożone skargi i reklamacje rozpatrywano terminowo.

Stwierdzone nieprawidłowości dotyczyły:

- braku wskazania, w skierowanych do MRiRW *Taryfach składek do ubezpieczenia upraw rolnych*17, stanowiących załączniki do ofert złożonych przez InterRisk, wysokości proponowanych stawek taryfowych dla około [...]18 wymienionych pozycji. Ograniczono się jedynie do zapisu „*Ustala Centrala*”, co naruszało art. 9 ust. 4 pkt 5 ustawy o ubezpieczeniach;
- niezamieszczenia w [...]19 odpowiedziach na skargi (reklamacje) kompletnego pouczenia dla skarżących, co było niezgodne z art. 10 pkt 2 i 3 ustawy z dnia 5 sierpnia 2015 r. o rozpatrywaniu reklamacji przez podmioty rynku finansowego i o Rzeczniku Finansowym20 i art. 31 ustawy z dnia 23 września 2016 r. o pozasądowym rozwiązywaniu sporów konsumenckich21, w związku z art. 35 i 35a ustawy o rozpatrywaniu reklamacji oraz wytycznymi określonymi w Rozdziale III *Procedury rozpatrywania skarg i reklamacji*22.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego oraz oceny cząstkowej23 kontrolowanej działalności

OBSZAR

Prawidłowość zawarcia i rozliczenia umów z Ministrem Rolnictwa i Rozwoju Wsi w sprawie dopłat do ubezpieczeń upraw i zwierząt gospodarskich

Opis stanu faktycznego

W okresie objętym kontrolą Zakład Ubezpieczeń, w terminie określonym w art. 9 ust. 2 ustawy o ubezpieczeniach, złożył w MRiRW [...]24 oferty[...]25

10 Jw.

11 Jw.

12 Jw.

13 Jw.

14 Dalej: MRiRW.

15 Jak w przypisie nr 9.

16 Dz. U. L 347/487 z 20.12.2013 r.

17 Zatwierdzone uchwałami Zarządu InterRisk nr 01/14/11/2016 z dnia 14 listopada 2016 r. i nr 01/08/11/2018 z dnia 8 listopada 2018 r., dalej: Taryfy składek.

18 Jak w przypisie nr 9.

19 Jw.

20 Dz. U. z 2018 r. poz. 2038, ze zm. dalej: ustawa o rozpatrywaniu reklamacji.

21 Dz. U. z 2016 r., poz. 1823, dalej: ustawa o pozasądowym rozpatrywaniu sporów konsumenckich.

22 Procedura wewnętrzna ustalona uchwałą Zarządu InterRisk nr 03/06/10/2015 z dnia 6 października 2015 r. ze zm., dalej: Procedura rozpatrywania skarg i reklamacji.

23 Oceny cząstkowe to oceny działalności w poszczególnych obszarach badań kontrolnych. Ocena cząstkowa może być sformułowana jako ocena pozytywna, ocena negatywna albo ocena w formie opisowej.

w sprawie dopłat do składek z tytułu zawarcia umów ubezpieczenia upraw rolnych, zawierające informacje określone w art. 9 ust. 4 pkt. 1-4 i 6-10 tej ustawy. Na podstawie ww. ofert, w terminie określonym w art. 9 ust. 3 ustawy o ubezpieczeniach, InterRisk zawarł z Ministrem RiRW [...]²⁶ umowy[...]²⁷ w sprawie ww. dopłat, spełniające wymagania określone w art. 9 ust. 6 pkt 1 i pkt 3-8 tej ustawy. InterRisk nie składał ofert w sprawie dopłat do ubezpieczeń zwierząt gospodarskich.

Ubezpieczyciel dokonał korekty [...]²⁸ z ww. ofert [...]²⁹. Modyfikacja dotyczyła treści Ogólnych Warunków Ubezpieczenia³⁰ i miała na celu ujednoczenie terminologii w zakresie faz rozwojowych roślin uprawnych wg tzw. skali BBCH³¹ oraz dostosowanie definicji suszy do aktualnego brzmienia przepisów ustawy o ubezpieczeniach. Korekty dokonano przed podpisaniem umowy w sprawie dopłat. W latach 2017-2019 (I półrocze) zawarto [...]³² aneksy[...]³³ do umów w sprawie dopłat. [...]³⁴ dotyczyły umowy [...]³⁵, a [...]³⁶ umowy [...]³⁷. Aneksy te związane były kolejno: ze zmianą OWU upraw rolnych; zmianą kwoty limitu dotacji na dopłaty do składek ubezpieczeniowych [...]³⁸ oraz ze zmianą kwoty limitu dotacji na dopłaty [...]³⁹.

(akta kontroli: Tom I str.: 142-251, 268-371, 373-385, 403-513, 523, 524;
Tom II str.: 280, 324, 342-362)

Zarząd InterRisk wyjaśnił m.in., że wskazywane w ww. umowach kwoty limitu dopłat były wartościami szacunkowymi, określanymi na podstawie przygotowanych przez Ubezpieczyciela planów sprzedażowych w tej linii biznesu. Natomiast wskazywane w ofertach i umowach powierzchnie upraw rolnych, przewidziane do objęcia ubezpieczeniem, ustalano na podstawie ww. planów z uwzględnieniem wymogów związanych z koniecznością realizacji przez InterRisk nowych wyzwań. Zarząd wyjaśnił też, że przyjęte przez Zakład Ubezpieczeń zasady ustalania powierzchni upraw rolnych, przewidzianej do objęcia ubezpieczeniem w danym roku, nie miały i w przyszłości również nie będą miały wpływu na wysokość składek ubezpieczeniowych objętych dopłatami z budżetu państwa. Podstawowym czynnikiem wpływającym na składkę jest ryzyko, oceniane przez pryzmat zmian klimatycznych, rodzaju upraw, gleb, położenia terytorialnego oraz chęci i umiejętności w zakresie stosowania zasad prewencji. Nie ma dowodów, które wskazywałyby na to, że użycie wyłącznie jednego czynnika, jakim jest zwiększenie powierzchni ubezpieczonych upraw, przyniesie skutek w postaci zmniejszenia ryzyka i w konsekwencji obniżenie wysokości składki ubezpieczeniowej.

(akta kontroli: Tom II str. 280-281)

Zgodnie z treścią ww. umów InterRisk został zobligowany do przedkładania Ministrowi RiRW sprawozdania rzeczowego i finansowego z realizacji umowy oraz rozliczenia końcowego przyznanej [...]⁴⁰ dotacji na dopłaty. Sprawozdania rzeczowe

²⁴ Jak w przypisie nr 9.

²⁵ Jw.

²⁶ Jw.

²⁷ Jw.

²⁸ Jw.

²⁹ Jw.

³⁰ Zatwierdzone uchwałą Zarządu InterRisk TU S.A. nr 01/14/11/2016 z dnia 14 listopada 2016 r. ze zm., dalej: OWU.

³¹ Zgodnie z OWU jest to przyjęta w Unii Europejskiej skala, służąca do identyfikacji faz rozwojowych roślin uprawnych, wykorzystywana przez ubezpieczycieli przy oględzinach upraw, podczas kwalifikowania szkody do wypłaty oraz w trakcie ustalania wysokości szkody.

³² Jak w przypisie nr 9.

³³ Jw.

³⁴ Jw.

³⁵ Jw.

³⁶ Jw.

³⁷ Jw.

³⁸ Jw.

³⁹ Jw.

⁴⁰ Jw.

i finansowe z realizacji umów [...] ⁴¹ oraz rozliczenia końcowe dotacji na dopłaty do składek [...] ⁴² zostały złożone terminowo i zgodnie z ustalonymi w umowach wzorami. [...] ⁴³.

(akta kontroli: Tom I str.: 259-264, 395-400; Tom II str. 323)

Szczegółowe badanie wybranej próby [...] ⁴⁴ umów ubezpieczenia (polis) zawartych z producentami rolnymi [...] ⁴⁵ (w tym weryfikacja prawidłowości naliczania przez InterRisk dopłat do składek ubezpieczeniowych), wykazała, że:

- 1) łączna wartość dopłat do składek (wg danych z polis) wyniosła [...] ⁴⁶,
- 2) wartość dopłat obliczono w oparciu o zasady wynikające z ustawy o ubezpieczeniach,
- 3) we wszystkich badanych przypadkach dokumenty ubezpieczenia zawierały wskazanie stawki taryfowej i stawki procentowej dopłaty oraz informacje wymagane w § 7 ust. 2 rozporządzenia Ministra Finansów z dnia 12 kwietnia 2016 r. w sprawie szczególnych zasad rachunkowości zakładów ubezpieczeń i zakładów reasekuracji ⁴⁷, tj. wskazanie:
 - stron i przedmiotu umowy ubezpieczenia,
 - zakresu (w tym m.in.: gatunku, lokalizacji, powierzchni i wydajności uprawy), okresu i sumy ubezpieczenia,
 - wysokości składki ubezpieczeniowej z podziałem na składkę dotowaną przez MRiRW i składkę opłacaną przez producenta rolnego,
- 4) w [...] ⁴⁸ przypadkach wysokość dopłaty wskazanej na dokumencie ubezpieczenia była zgodna ⁴⁹ z obliczeniami przeprowadzonymi przez kontrolerów NIK na podstawie danych z polisy,
- 5) w przypadku pozostałych [...] ⁵⁰ polis kwota dotacji obliczona przez kontrolerów NIK różniła się od kwoty umieszczonej na polisie. W [...] ⁵¹ przypadkach różnica wyniosła [...] ⁵², a w [...] ⁵³ przypadkach powyżej [...] ⁵⁴. Największa z nich wyniosła [...] ⁵⁵.

Zarząd InterRisk wyjaśnił m.in., że ww. rozbieżności wynikły z przyjętej w systemie informatycznym metodologii zaokrągleń. W następstwie stosowania zwyżek i zniżek pierwotnych stawek taryfowych rzeczywiste stawki są często ujmowane w systemie z dokładnością do więcej niż dwóch miejsc po przecinku. W konsekwencji występuje różnica pomiędzy faktycznie zastosowaną stawką, a stawką podawaną na polisie, która jest zaokrąglana do dwóch miejsc po przecinku. Kwota dopłaty jest wyliczana od faktycznie zastosowanej stawki taryfowej.

(akta kontroli: Tom I str. 538-541; Tom II str. 318-323, 325-341)

W okresie objętym kontrolą InterRisk zawarł [...] ⁵⁶ umów ubezpieczenia upraw rolnych ⁵⁷ z dopłatami do składek ubezpieczeniowych w łącznej wysokości [...] ⁵⁸, tj. w latach 2017-2019 (I półrocze) odpowiednio: [...] ⁵⁹ umów z dopłatami

⁴¹ Jw.

⁴² Jw.

⁴³ Jw.

⁴⁴ Jw.

⁴⁵ Jw.

⁴⁶ Jw.

⁴⁷ Dz. U. z 2016 r., poz. 562.

⁴⁸ Jak w przypisie nr 9.

⁴⁹ Z uwzględnieniem zaokrąglenia kwot do pełnej złotówki.

⁵⁰ Jak w przypisie nr 9.

⁵¹ Jw.

⁵² Jw.

⁵³ Jw.

⁵⁴ Jw.

⁵⁵ Jw.

⁵⁶ Jw.

⁵⁷ InterRisk nie posiadał w ofercie ubezpieczeń zwierząt gospodarskich.

⁵⁸ Jak w przypisie nr 9.

na kwotę [...] ⁶⁰, [...] ⁶¹ umów z dopłatami na kwotę [...] ⁶² i [...] ⁶³ umów z dopłatami na kwotę [...] ⁶⁴. Wysokość dopłat nie przekraczała limitów wskazanych w umowach z Ministrem RiRW oraz wartości określonych w kwartalnych wnioskach o dotację na dopłaty do składek ubezpieczeniowych. [...] ⁶⁵ W okresie objętym kontrolą Zakład Ubezpieczeń nie wypłacał odszkodowań ze środków budżetu państwa.

(akta kontroli Tom I str. 525-537, Tom II str. 1-6)

Wysokość stawek taryfowych oraz zasady obliczania składek określono w *Taryfach składek*. W okresie objętym kontrolą ustalona w umowach z Ministrem RiRW wysokość stawek taryfowych wynosiła [...] ⁶⁶ sumy ubezpieczenia, w zależności od rodzaju i lokalizacji uprawy oraz rodzaju ubezpieczonego ryzyka lub ryzyk. Należy jednak zauważyć, iż dla części pozycji nie wskazano wysokości stawek taryfowych i dotyczyło to m.in. wszystkich przypadków ⁶⁷ wystąpienia ryzyka suszy i powodzi. W *Taryfie składek* z 14 listopada 2016 r. nie wskazano stawki dla [...] ⁶⁸, a w *Taryfie składek* z 8 listopada 2018 r. dla [...] ⁶⁹ i zamieszczono zapis „Ustala Centrala”.

Zarząd InterRisk wyjaśnił m.in., że wysokość składek określono na bazie doświadczeń szkodowości, oceny ryzyka i analizy rynku. Zasady te łącznie powinny doprowadzić do wyrównania wyniku technicznego, uwzględniającego marżę. Ponadto wyjaśnił m.in., że: w odniesieniu do zapisów „Ustala centrala”, w tym w zakresie ryzyk suszy i powodzi taryfikacja składki ma charakter indywidualny i wymaga wiedzy, praktyki oraz umiejętności, które posiadają pracownicy zatrudnieni w Centrali InterRisk. Stąd w odniesieniu do tych ryzyk taryfa składek nie zawiera z góry określonych wartości, lecz przewiduje możliwość przeprowadzenia indywidualnej oceny.

(akta kontroli Tom I str. 142-144, 172-198, 292-318, 417-451;
Tom II str. 279, 282)

W badanym okresie w Zakładzie Ubezpieczeń nie przeprowadzono audytów i kontroli wewnętrznych dokumentów określających stawki taryfowe.

Zarząd InterRisk wyjaśnił m.in., że bieżąca kontrola polityki taryfowej była i jest stałym elementem działalności InterRisk w obszarze ubezpieczeń rolnych (tzw. kontrola funkcjonalna). W ocenie Zarządu projekt ubezpieczeń upraw rozwija się dotychczas w sposób optymalny. Z powyższych względów nie przeprowadzono szczególnych, dodatkowych działań kontrolnych oraz audytowych. Kompleksowe analizy dotyczące całego portfela ubezpieczeń rolnych zostaną zrealizowane w 2020 r.

(akta kontroli: Tom II str. 7-17, 280)

W latach 2017-2019 (I półrocze) InterRisk ubezpieczył powierzchnię [...] ⁷⁰ upraw, [...] ⁷¹. Ubezpieczenia dotyczyły m.in. upraw: [...] ⁷²

(akta kontroli: Tom I str. 142, 261, 397, 514; Tom II str. 25)

InterRisk złożył łącznie [...] ⁷³ wniosków [...] ⁷⁴ o wypłatę dotacji na dopłaty do składek z tytułu umów ubezpieczenia zawartych z producentami rolnymi.

⁵⁹ Jw.

⁶⁰ Jw.

⁶¹ Jw.

⁶² Jw.

⁶³ Jw.

⁶⁴ Jw.

⁶⁵ Jw.

⁶⁶ Jw.

⁶⁷ Tj. dla wszystkich gatunków upraw wymienionych w *Taryfach składek ubezpieczenia upraw rolnych*.

⁶⁸ Jak w przypisie nr 9.

⁶⁹ Jw.

⁷⁰ Jw.

⁷¹ Jw.

⁷² Jw.

Wskazane we wnioskach kwoty dotacji Zakład Ubezpieczeń otrzymał w terminach określonych w art. 7 ust. 2 ustawy o ubezpieczeniach.

(akta kontroli Tom I str. 253-258, 386,389-394, 517-522; Tom II str. 26-103)

W zakresie ewidencjonowania i rozliczania środków finansowych otrzymywanych w związku z realizacją ww. umów, Zarząd InterRisk wyjaśnił m.in., że dla potrzeb obsługi polis sprzedawanych z dotacją MRiRW system informatyczny został odpowiednio sparametryzowany, a ewidencja polis odbywa się na specjalnie dedykowanych tzw. formatkach [...]75.

Księgowanie zatwierdzonych w systemie informatycznym polis, dokumentów potwierdzających zapłatę za polisy oraz zbiorczych dokumentów rozliczeniowych w księgach rachunkowych odbywało się w sposób automatyczny,

(akta kontroli Tom II str. 26-103, 281-282, 285-308)

W okresie objętym kontrolą Zakład Ubezpieczeń nie wnioskował o dotację celową na pokrycie części odszkodowań wypłaconych producentom rolnym z tytułu szkód spowodowanych przez suszę, [...]76.

W latach 2017-2019 (I półrocze) Zakład Ubezpieczeń [...]77, pisemnie odmówił wnioskującym zawarcia umów ubezpieczenia z dopłatą z budżetu państwa. Wszystkie przypadki dotyczyły ubezpieczenia upraw rolnych od wystąpienia szkód spowodowanych przez suszę. Odmowy uzasadniono brakiem w ofercie InterRisk ubezpieczenia określonej uprawy od tego ryzyka, mimo że ww. *Taryfach składek* (stanowiących załączniki do ofert i umów z MRiRW) zamieszczono pozycje dotyczące ryzyka suszy z zapisem „Ustala Centrala”.

Zarząd InterRisk wyjaśnił m.in., że dokonana przez Centralę Zakładu Ubezpieczeń ocena generalna dotycząca ryzyka suszy określiła prawdopodobieństwo wystąpienia szkód na poziomie nieakceptowalnym dla Ubezpieczyciela. W konsekwencji, ryzyko suszy nie znajdowało się w jego ofercie produktowej. W przypadku ewentualnej zmiany aktualnej polityki, tj. wprowadzenia umów ubezpieczenia obejmujących ryzyko suszy, do oferty rynkowej InterRisk, stosowana będzie przez pracowników Centrali indywidualna ocena ryzyka przewidziana w *Taryfach składek*.

(akta kontroli: Tom I str. 142, 172-198, 292-318, 417-451;

Tom II str. 18-24, 104, 275, 279, 318)

W latach 2017-2019 (I połowa) Zakład Ubezpieczeń zwrócił do MRiRW kwotę [...]78 z tytułu nadmiernie pobranej dotacji. Przyczyną zwrotów było błędne zarejestrowanie w systemie informatycznym ryzyka ognia, które nie podlegało dopłatom z budżetu państwa oraz anulowanie/wypowiedzenie [...]79 umów ubezpieczenia z dotowaną składką.

(akta kontroli: Tom I str. 260-267, 396-399, 401-402; Tom II str. 105, 283)

W okresie objętym kontrolą InterRisk dokonał korekt [...]80 polis ubezpieczeniowych upraw rolnych objętych dopłatami z budżetu państwa. Korekt dokonano w formie aneksów do polis:

- na podstawie wniosków osób ubezpieczających, m.in. w zakresie zmiany numeru działki gruntu objętej umową ubezpieczenia, zmiany gatunku ubezpieczonej uprawy, zmiany adresu, wprowadzenia zapisów o cesji praw z polisy, zmiany terminu płatności rat,

73 Jw.

74 Jw.

75 Jw.

76 Jw.

77 Jw.

78 Jw.

79 Jw.

80 Jw.

- z inicjatywy Zakładu Ubezpieczeń w związku z przeprowadzoną przez przedstawicieli Ubezpieczyciela lustracją upraw pod kątem spełniania parametrów wskazanych w umowie ubezpieczenia.

Nie wystąpiła konieczność zwrotów otrzymanych dopłat, ponieważ stosownych korekt dokonywano przed ostatecznym rozliczeniem dotacji z MRiRW.

(akta kontroli Tom II str. 316-317)

W badanym okresie do Zakładu Ubezpieczeń wpłynęło [...] ⁸¹ skarg (reklamacji) [...] ⁸², które dotyczyły [...] ⁸³ szkód spowodowanych wystąpieniem m.in. deszczu nawalnego, gradobicia oraz ujemnych skutków przezimowania. Łączna wartość polis, w odniesieniu do których złożono skargi, wynosiła [...] ⁸⁴, a kwota dopłat [...] ⁸⁵. Jako przyczynę reklamacji skarżący wskazywali na:

- nieprawidłowe przeprowadzenie oględzin powstałej szkody [...] ⁸⁶,
- zamieszczenie w odpowiedzi na skargę (reklamację) błędnego pouczenia o trybie odwoławczym [...] ⁸⁷,
- wprowadzenie w błąd skarżącego przez pracownika infolinii Zakładu Ubezpieczeń, skutkujące podjęciem przez ubezpieczonego działań niezgodnych z umową i w konsekwencji, odmową wypłaty odszkodowania [...] ⁸⁸,
- konieczność ponownego rozpatrzenia sprawy w związku ze zbyt niską wysokością przyznanego odszkodowania [...] ⁸⁹.

Skargi rozpatrywano terminowo, tj. zgodnie z § 29 OWU⁹⁰, *Procedurą likwidacji szkód*⁹¹, *Procedurą rozpatrywania skarg i reklamacji* oraz przepisami art. 6-7 ustawy o rozpatrywaniu reklamacji lub art. 16 ustawy z dnia 15 grudnia 2017 r. o dystrybucji ubezpieczeń⁹² (w zależności od statusu prawnego skarżącego).

Spośród wszystkich ww. szkód Ubezpieczyciel:

- w [...] ⁹³ przypadkach odmówił wypłaty odszkodowania, m.in. z uwagi na brak symptomów uszkodzeń w uprawie oraz brak możliwości oszacowania wartości szkody spowodowany niezgodnym z OWU działaniem skarżącego,
- w [...] ⁹⁴ przypadkach uwzględnił skargę po dokonaniu ponownych oględzin i przyznał dopłatę do odszkodowania,
- w [...] ⁹⁵ przypadkach nie zgodził się z argumentami skarżących i podtrzymał dotychczasowe stanowisko w zakresie wysokości przyznanego odszkodowania.

Odpowiedzi Zakładu Ubezpieczeń na złożone skargi zawierały uzasadnienie faktyczne i prawne oraz powołanie stosownych zapisów z dokumentów ubezpieczenia i OWU. W [...] ⁹⁶ odpowiedziach na skargi (reklamacje) prawidłowo pouczono skarżących o przysługujących im środkach odwoławczych bądź innych instrumentach prawnych służących ochronie ich praw. W pozostałych [...] ⁹⁷ przypadkach pouczenia nie były kompletne. W żadnym z ww. przypadków skarżący nie skierował sprawy do rozpoznania przez sąd powszechny.

⁸¹ Jw.

⁸² Jw.

⁸³ Jw.

⁸⁴ Jw.

⁸⁵ Jw.

⁸⁶ Jw.

⁸⁷ Jw.

⁸⁸ Jw.

⁸⁹ Jw.

⁹⁰ W aktualnie obowiązującej wersji OWU, a uprzednio § 28.

⁹¹ Procedura wewnętrzna ustalona uchwałą Zarządu InterRisk nr 02/31/032015 z dnia 31 marca 2015 r. ze zm., dalej: Procedura likwidacji szkód.

⁹² Dz.U. z 2019 r. poz. 1881, dalej: ustawa o dystrybucji ubezpieczeń.

⁹³ Jak w przypisie nr 9.

⁹⁴ Jw.

⁹⁵ Jw.

⁹⁶ Jw.

⁹⁷ Jw.

Zarząd Zakładu Ubezpieczeń wyjaśnił m.in., że w okresie objętym kontrolą InterRisk nie zarejestrował takich przypadków. Proces likwidacji szkód jest prowadzony w sposób transparentny i klienci nie mają trudności ze zrozumieniem i akceptacją decyzji podjętych przez Spółkę.

(akta kontroli: Tom II str. 106-270, 283, 312-316)

Wysokość szkody poniesionej przez producenta rolnego w związku z materializacją ryzyka, objętego umową ubezpieczenia upraw rolnych, InterRisk ustalał wg regulacji zawartych w dokumencie ubezpieczenia, OWU oraz w *Procedurze likwidacji szkód*. Podstawą oszacowania wartości szkody były oględziny przeprowadzane w terminie ustalonym z ubezpieczającym oraz przez rzeczoznawcę wyznaczonego przez Ubezpieczyciela. Podczas ustalania wysokości szkody częściowej weryfikowano m.in. powierzchnię uszkodzeń lub zniszczeń na danym polu, procentowy stopień ubytku w plonie, stadium rozwoju uszkodzonych lub zniszczonych upraw (BBCH) oraz rodzaj uszkodzenia. W analizie tej uwzględniano deklarowane w polisie wydajność uprawy i wartość jednostkową plonu. W przypadku szkody całkowitej jej wysokość określano w sposób zryczałtowany ([...]98, o ile terminy agrotechniczne umożliwiały założenie uprawy alternatywnej. Jeżeli założenie uprawy alternatywnej nie było możliwe, wysokość szkody ustalano na zasadach ogólnych, uwzględniając pomniejszenie o koszty, konieczne do poniesienia przez ubezpieczającego w celu kultywowania uprawy, gdyby szkoda nie wystąpiła. Wysokość tych kosztów uzależniono od fazy rozwoju roślin (BBCH), w jakiej znajdowały się uprawy w dniu szkody. Ich wysokość ustalał przedstawiciel Zakładu Ubezpieczeń wspólnie z ubezpieczającym.

Zarząd Zakładu Ubezpieczeń wyjaśnił m.in., że w zakresie szacowania wysokości szkód dotyczących ubezpieczonych upraw rolnych stosowane są w InterRisk zarówno współczynniki biologiczne jak i pogodowe. Ponadto wyjaśnił, iż zatrudnia likwidatorów, którzy posiadają odpowiednie kwalifikacje z zakresu rzeczoznawstwa oraz wykształcenia rolniczego, a pracownicy Biura Ubezpieczeń Rolnictwa przeprowadzają w terenie cykliczne szkolenia praktyczne powiązane z szacowaniem szkód.

(akta kontroli: Tom I str. 206-220, 326-340, 374-383, 464-471;
Tom II str. 107-136, 317)

InterRisk nie składał do MRiRW propozycji rozwiązań, mających na celu poprawę funkcjonującego systemu ubezpieczeń.

Zarząd Zakładu Ubezpieczeń wyjaśnił m.in, że propozycje zmian i modyfikacji funkcjonujących rozwiązań, co do zasady, formułowane są na poziomie Polskiej Izby Ubezpieczeń i są przedmiotem wymiany poglądów z MRiRW, reprezentującym m.in. interesy rolników. Zarząd wskazał m.in. na potrzebę wprowadzenia wspólnego dla ubezpieczycieli i MRiRW systemu mierzenia postępów w projekcie oraz pogłębiania współpracy w zakresie zarządzania ryzykiem oraz rozumienia działalności ubezpieczeniowej przez klientów. Działania te stanowią priorytety rynku i mają służyć zwiększeniu skali ochrony przy jednoznacznym uzyskaniu warunków do stabilnego i długoterminowego, prawidłowego wyniku finansowego w zakresie ubezpieczeń upraw.

(akta kontroli Tom II str. 276, 283-284)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1. W *Taryfach składek* stanowiących załączniki99 do [...]100 ofert ([...]101 złożonych do MRiRW nie wskazano wszystkich wysokości stawek taryfowych. W [...]102

98 Jw.

99 Załączniki do ofert i umów stanowiły integralną część tych dokumentów.

ofertach brak wskazania stawki dotyczył [...]103, a w [...]104 ofercie [...]105. W pozycjach tych zamieszczono jedynie zapis „Ustala Centrala”. Stawek taryfowych nie określono m.in. dla wszystkich przypadków106 wystąpienia ryzyka suszy i powodzi. Następnie ww. *Taryfy składek* załączono do zawartych z MRiRW [...]107 umów [...]108 o dopłaty do składek z tytułu zawarcia umów ubezpieczenia upraw rolnych.

Brak wskazania wysokości stawek taryfowych w ofertach był niezgodny z wymogami określonymi w art. 9 ust. 4 pkt 5 ustawy o ubezpieczeniach i skutkowało brakiem określenia ww. stawek taryfowych również w umowach.

(akta kontroli Tom I str. 142-144, 172-198, 292-318, 417-451)

Zarząd Zakładu Ubezpieczeń wyjaśnił m.in., że: w odniesieniu do ww. zapisów, w tym w zakresie ryzyk suszy i powodzi taryfikacja składki ma charakter indywidualny i wymaga wiedzy, praktyki oraz umiejętności, które posiadają pracownicy zatrudnieni w Centrali InterRisk. Stąd w odniesieniu do tych ryzyk taryfa składek nie zawiera z góry określonych wartości, lecz przewiduje możliwość przeprowadzenia indywidualnej oceny.

(akta kontroli: Tom II str. 279)

Odnosząc się do ww. wyjaśnień NIK zauważa, iż w opisanych powyżej [...]109 przypadkach InterRisk odmówił wnioskującemu zawarcia umów ubezpieczenia upraw rolnych od wystąpienia szkód spowodowanych przez suszę z dopłatą z budżetu państwa, uzasadniając decyzję brakiem w ofercie ubezpieczenia określonej uprawy od tego ryzyka.

Zdaniem NIK zamieszczone w *Taryfach składek* sformułowanie „Ustala centrala” nie stanowi sposobu wskazania stawki taryfowej, ponieważ powinna być ona wyrażona wskaźnikiem służącym do obliczenia wysokości należnej składki.

(akta kontroli: Tom II str. 18-24, 318)

2. W przypadku [...]110, spośród [...]111 badanych spraw szkodowych [...]112, zawarte w odpowiedziach na skargi (reklamacje) pouczenia nie były kompletne, tj. w odpowiedziach na skargi (reklamacje) dotyczące szkód [...]113:

– [...]114 nie pouczono o możliwości wystąpienia z wnioskiem o rozpatrzenie sprawy do Rzecznika Finansowego, co było niezgodne z art. 10 ust. 3 ustawy o rozpatrywaniu reklamacji oraz wytycznymi wynikającymi z Rozdziału III Procedury rozpatrywania skarg i reklamacji,

– [...]115 nie pouczono o możliwości skorzystania z metod pozasądowego rozwiązywania sporów, co było niezgodne z art. 31 ustawy o pozasądowym rozwiązywaniu sporów konsumenckich w związku z art. 10 pkt 2, art. 35 i 35a ustawy o rozpatrywaniu reklamacji oraz wytycznymi określonymi w Rozdziale III *Procedury rozpatrywania skarg i reklamacji*.

(akta kontroli Tom II str. 158-159, 196-197, 314-315)

100 Jak w przypisie nr 9.

101 Jw.

102 Jw.

103 Jw.

104 Jw.

105 Jw.

106 Tj. dla wszystkich gatunków upraw wymienionych w *Taryfie składek ubezpieczenia upraw rolnych*.

107 Jak w przypisie nr 9.

108 Jw.

109 Jw.

110 Jw.

111 Jw.

112 Jw.

113 Jw.

114 Jw.

115 Jw.

Z wyjaśnień Zarządu Zakładu Ubezpieczeń wynika m.in., że wszelkie odstępstwa od zasad konstruowania odpowiedzi na skargę (reklamację) wynikały z błędów (przeoczeń) po stronie likwidatora prowadzącego daną sprawę szkodową.

(akta kontroli Tom II str. 158-159, 196-197, 314-315)

IV. Wnioski

Wniosek

W związku ze stwierdzonymi nieprawidłowościami, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy o NIK, wnosi o:

1. Wskazywanie wysokości proponowanych stawek taryfowych w ofertach składanych Ministrowi MRiRW w trybie art. 9 ustawy o ubezpieczeniach.
2. Podjęcie działań w celu zapewnienia umieszczania w odpowiedziach na skargi (reklamacje) wszystkich pouczeń wymaganych przepisami prawa.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Delegatury NIK w Warszawie.

Obowiązek
poinformowania
NIK o sposobie
wykorzystania uwag
i wykonania wniosków

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK należy poinformować Najwyższą Izbę Kontroli, w terminie 21 od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykonania wniosków pokontrolnych oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Warszawa, 9 grudnia 2019 r.

Najwyższa Izba Kontroli
Delegatura w Warszawie

Dyrektor

Kontrolerzy:
Marcin Mirończuk
Główny specjalista kontroli państwowej

.....
podpis

.....
podpis

Olga Tworek
Specjalista kontroli państwowej

.....
podpis